

OUDER WESTLAND

WEBSITE: www.overhetwestland.nl
FACEBOOK: www.facebook.com/overhetwestland

AAD VAN HOLSTEIN

Een nog niet aangeboorde goudmijn. Zo noemt eind jaren '50 van de vorige eeuw dr. C.J. Briëer van de Plantenziektenkundige Dienst in Wageningen de toevoeging van een extra portie CO₂ aan de cultuurgewassen. Begin jaren '60 ontdekken de tuinders deze goudmijn ook zelf.

Kacheltjes zorgen voor een wonder

Ploffers worden ze genoemd, naar het geluid dat ze produceren. Kacheltjes, in plaats van een kostbare kolengestookte buitenverwarming in de kas. Het is het Lierse bedrijf Valk & Prins (Priva) dat deze HyLo-salamander begin jaren '60 in het Westland introduceert.

Ook de tuinders Van Geest in 's-Gravenzande schafften dergelijke kachels aan voor verwarming van hun kassen. Het jaar erna merken ze dat hun gewassen plotseling vooral rondom de kachels veel sneller groeien dan voorheen. De bij de verbranding vrijgekomen CO₂ is daarvoor verantwoordelijk, maar daar komen ze pas later achter. Ze oogen hun sla en houden nog een heel jaar hun mond over de opvallende resultaten. De kropen sla zijn veel zwaarder dan normaal. Pas als het effect een jaar later weer zo gunstig is, maken ze hun ontdekking bekend.

Nu zijn er heel wat meer installaties op de markt die CO₂ kunnen produceren. Maar dat komt niet zomaar rechtstreeks in de kas terecht. In minder dan geen tijd na 'het wonder van 's-Gravenzande' neemt het toedienen van CO₂ met sprongen toe en is het al gauw een bijna normale cultuurmaatregel bij de sla en andere teelten.

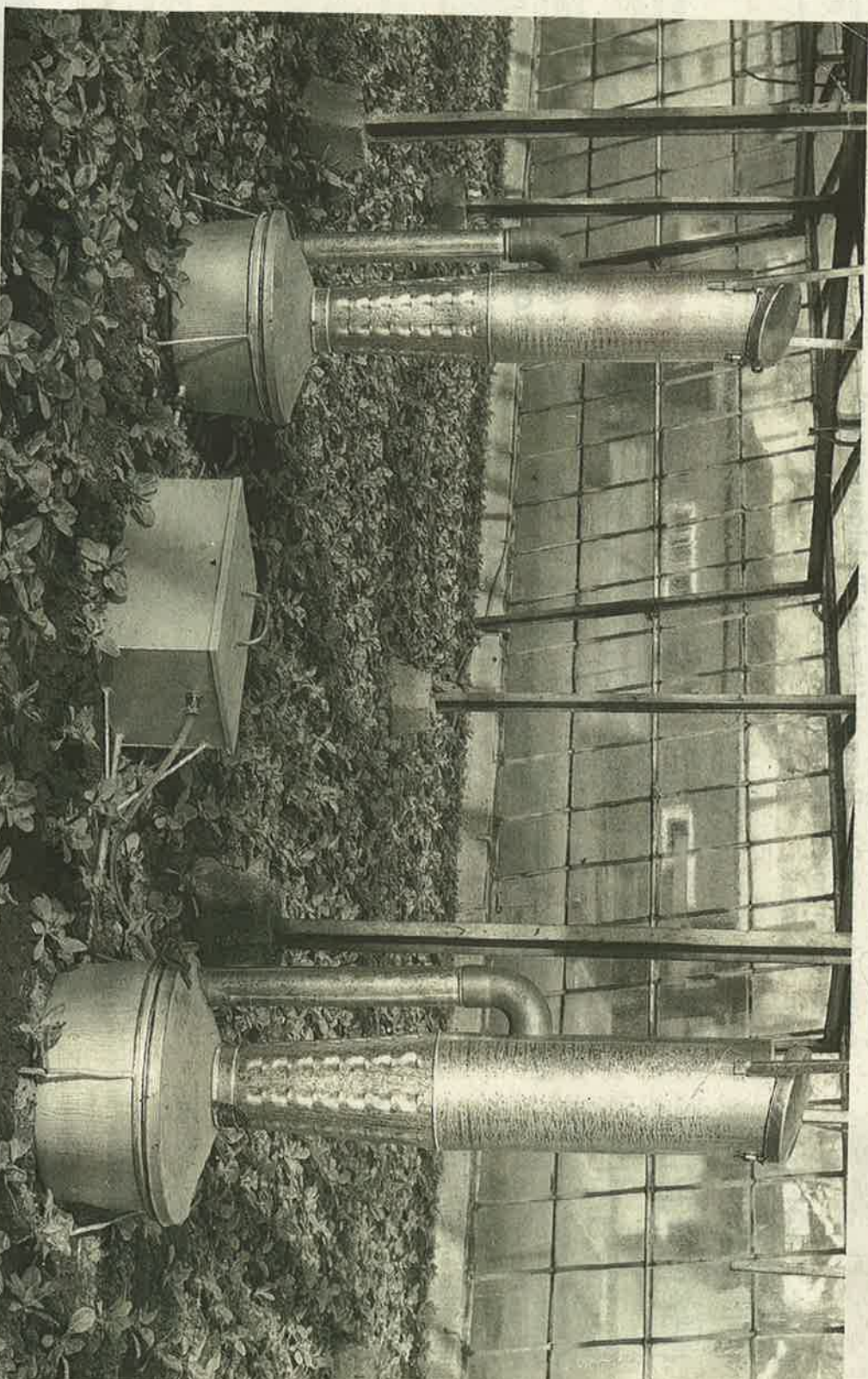
Pas als het effect op de sla een jaar later weer zo gunstig is, maken ze hun ontdekking bekend

En zelfs is het, zoals tuinbouwmedewerker Reinder van der Zande in 1963 in dagblad Het Binnenhof schrijft, mogelijk gebieden om midden in het drukke seizoen en vlak voor Pinksteren honderden tuinders in Delft bijeen te krijgen voor alweer een voorlichtingsbijeenkomst in een hele reeks hierover. Maar het zo wonderlijk werkende koolzuurgas heeft wel een heel lange weg moeten afleggen voordat het echt bij teelten is ingezet.

Al begin jaren '20 publiceren de kranten als De Westlander en de Westlandische Courant artikelen over uitgebreide proeven in het buitenland met het toedienen van CO₂, een verbinding van koolstof en zuurstof bij de teelt van gewassen in kassen. Een zekere dr. Riedel neemt proeven met bemesting met dat koolzuurgas, afkomstig van het hoogovenbedrijf van Essen. Omdat aan van schadelijke bijmengsels gebruikt hij het gas vervolgens als bemesting. Dat gebeurt in twee plantenkassen. Daarin groeien dezelfde planten maar bij één kasi laat hij in juni, de tijd dat de groei het gunstigst is, het gas via buizen binnenstromen. In de kas met CO₂ ziet hij al gauw een snellere en weelderige groei bij de planten dan in de andere.

Dr. Riedel begrijpt, dat het voor menig kweker interessant is om ook CO₂ toe te passen, maar de vraag is waar ze het gas vandaan moeten halen.

Pas na de Tweede Wereldoorlog

▲ De 'ploffers' van Priva, die zorgden voor 'het wonder van 's-Gravenzande'. FOTO'S PRIVA, DE LIER

▲ CO₂-brander type DF, die nog steeds door Priva wordt verkocht.

duikt het Proefstation voor Grieten en Fruitteelt onder glas in Naaldwijk dieper in de mogelijkheden voor het aanwenden van koolzuurgas. Dat wordt dan van lieverlee meer in de glastuinbouw bij de teelten toegepast.

Vruchtzetting

Het is ir. Van Berkel, die aantoonde dat tomaten behandeld met koolzuurgas hoger worden, dat het blad donkerder is en er meer bloempjes tot vruchtzetting komen. Uiteindelijk kan tijdens de oogst een extra opbrengst van 20 procent worden gehaald. Niet dat de tomaten groter worden, maar het aantal tomaten gaat omhoog.

Het gerucht van het succes met de ploffers in 's-Gravenzande verspreidt zich begin jaren '60 razendsnel door het Westland en daarbuiten. „Het succes van HyLo-salamander

ders is ongeëvenaard! meldt Priva in zijn jubileumboek *Vuur en Vlam* als het bedrijf in 2000 veertig jaar bestaat. Ze verkopen er zelfs 12.000 van en 3600 ventilatoren. „Als warme broodjes gaan de kachels over de toonbank. Dag en nacht werken we om aan de enorme vraag te voldoen. Bijgestaan door familie en vrienden.”

Dat het koolzuurgas de slatelers in hoge mate intrigeert blijft als ze in hetzelfde jaar weer in groten getale bijeenkomen in De Spaansche Vloot in 's-Gravenzande. Niet alleen zijn daar deskundigen van het proefstation - ir. Van Berkel en Olive-man - aanwezig om de laatste ontwikkelingen te melden, maar ook de TNO-man Steiner, die in Naaldwijk werkt. Laatste genoemde beperkt zich niet alleen tot sla maar heeft het ook over andere gewassen die gevoelig zijn voor CO₂. In de tuin van het

STEEDS MEER APPARATUUR

Van der Gijp scoort met CO₂

Als de betekenis van CO₂ voor de glastuinbouw tot de telers doordringt, verschijnt er steeds meer apparatuur op de markt.

Dat is duidelijk te zien als in 1962 de Westlandse Handelstentoonstelling (Wéhaté) weer veel bezoekers trekt op het terrein en in de hallen van de bloemverveiling CCWS in Honselersdijk. De nadruk ligt op het koolzuurgas. Wie op deze beurs rondkijkt ziet enorme propaanagastanks, die voor de CO₂ moeten zorgen. Er is veel belangstelling voor voorlichting daarover en niet alleen omdat voetballer Cor van der Gijp - midvoor van Feyenoord, die scoort met verkoop van propaanagas - die taak op zich heeft genomen. Er verschijnt in de jaren '60 allerlei

apparatuur op de markt voor het opwekken van CO₂. Vooral wat gasbranders betreft is er veel keus. Heeft een tuinder er een gekocht, dan ziet hij een week later een nog betere te koop. Wie voor petroleumverbranding kiest heeft minder met veranderingen te maken. Omdat Priva aanvoelt dat de HyLo-salamander op den duur toch te primitief zou worden en de tuinder steeds automatisch zou gaan werken zoekt het samenwerkings met het bedrijf Geerfjes in Assen en ontwikkelt een automatische CO₂ brander. Die krijgt de naam Fonteyn, is volautomatisch en ook voorzien van een schakelklok. Een ideaal apparaat dat niet alleen koolzuurgas produceert, maar tegelijk ook de plant beschermert tegen de kou.

proefstation hebben proeven inmiddels bevestigd, dat slapplanten die met koolzuurgas zijn behandeld, niet alleen van veel betere kwaliteit zijn dan andere, maar ook veel zwaarder. Voor een goede kropvorming, zo blijkt, zijn veel licht en lage temperaturen nodig. Groenten en Fruit, het wettelijk verschuimende orgaan van het Centraal Bureau van de Tuinbouwvereniging in Nederland, meldt een jaar later dat de belangstelling voor het telen van tomaten met koolzuurgas nu ook steeds groter wordt. Zelfs de meest vooruitstrevende tuinder heeft volgens het blad nooit kunnen vermoeden dat de tuinbouw na de oorlog zo'n ontwikkeling zou doormaken. En daar is de teelt met CO₂ een onderdeel van. Deels te danken aan de hoogconjunctuur van de laatste jaren. Maar ook aan de opmars van de wetenschap. Dankzij de steeds perfectere kassenverwarming is het rendement in de glastuinbouw sterk gestegen. Daar komt dan de toepassing van koolzuurgas bij. Volgens Groenten en Fruit 'een uitvinding van onmiskenbaar grote betekenis voor de tuinbouw onder glas als teeltmaatregel'.